

TIL VA YOZUV MASALALARI

Sheraliyeva Sarvinoz Jakbarali qizi
Andijon davlat chet tillari instituti
Roman-german va slavyan tillar fakulteti
Fransuz tili yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Maqolada til va yozuvning jamiyatdagi roli, ularning tarixiy rivojlanishi, zamonaviy ahamiyati va milliy o'zlikni saqlashdagi o'rni tahlil qilinadi. Til insoniyatning asosiy kommunikatsiya vositasi sifatida ko'rib chiqiladi, yozuv esa tilning grafik ifodasi va bilimlarni avloddan-avlodga yetkazish vositasi sifatida talqin qilinadi. Shuningdek, maqolada o'zbek tilining tarixiy yozuv tizimlari, ularning ijtimoiy-siyosiy kontekstdagi o'zgarishlari ham yoritilgan. Globalizatsiya, internet va axborot texnologiyalari til va yozuv masalalariga ta'siri ham muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Til, yozuv, o'zbek tili, alifbo, madaniyat, milliy o'zlik, globalizatsiya, nutq madaniyati, til siyosati, tarixiy rivojlanish.

Аннотация: В статье анализируется роль языка и письменности в обществе, их историческое развитие, современное значение и роль в сохранении национальной идентичности. Язык рассматривается как основное средство коммуникации человечества, а письменность интерпретируется как графическое выражение языка и средство передачи знаний из поколения в поколение. В статье также рассматриваются исторические системы письма узбекского языка, их изменения в социально-политическом контексте. Обсуждается также влияние глобализации, интернета и информационных технологий на вопросы языка и письменности.

Ключевые слова: Язык, письменность, узбекский язык, алфавит, культура, национальная идентичность, глобализация, речевая культура, языковая политика, историческое развитие.

Abstract: The article analyzes the role of language and writing in society, their historical development, modern significance and their role in preserving national identity. Language is considered as the main means of communication of humanity, and writing is interpreted as a graphic expression of language and a means of transmitting knowledge from generation to generation. The article also covers the historical writing systems of the Uzbek language, their changes in the socio-political context. The impact of globalization, the Internet and information technologies on language and writing issues is also discussed.

Keywords: Language, writing, Uzbek language, alphabet, culture, national identity, globalization, speech culture, language policy, historical development.

Til insoniyatning eng muhim kommunikatsiya vositasidir. U nafaqat muloqot vositasi, balki millatning madaniyati, tarixi va dunyoqarashini aks ettiruvchi omildir. Tilning yozma shakli esa bilimlarni avloddan-avlodga yetkazish, madaniy merosni saqlash va ilm-fan taraqqiyotida muhim rol o'ynaydi. Til va yozuv masalalari har bir millat uchun siyosiy, ijtimoiy va madaniy ahamiyatga ega. Bu masalalar nafaqat lingvistik jihatdan, balki jamiyatning ma'naviy barqarorligi va milliy o'zligini saqlash nuqtai nazaridan ham dolzarbdir.¹

Til jamiyat taraqqiyoti va madaniy rivojlanishning asosiy mezonlaridan biridir. Til orqali odamlar fikr almashadi, bilimlarni yetkazadi, va ijtimoiy hayotda o'zaro munosabatlarni tartibga soladi. Tilning grammatik tizimi, lug'at boyligi va ifoda imkoniyatlari uning rivojlanish darajasini belgilaydi. Milliy tilning asrash va rivojlantirish masalalari ko'pincha davlat siyosati bilan bog'liq. Har bir millat o'z tilini rivojlantirishga intiladi, uni ta'lim, adabiyot va rasmiy hujjatlar orqali mustahkamlaydi. Shu bilan birga, til siyosati milliy o'zlikni shakllantirish va jamiyatning birligini saqlashda ham muhim rol o'ynaydi.² O'zbek tilining tarixi shuni ko'rsatadiki, til o'zgarishi ko'pincha siyosiy va ijtimoiy voqealar bilan chambarchas bog'liq bo'lgan. Misol uchun, mustaqillikdan keyin lotin yozuviga o'tish milliy tilni jahon miqyosida rivojlantirish va global kommunikatsiyaga moslashishning muhim qadamidir.³

Yozuv – tilning grafik shakli bo'lib, fikrni belgilar orqali ifodalash imkonini beradi. Tarixiy manbalarga ko'ra, yozuvning birinchi shakllari piktografik va ieroglif yozuvlari bo'lgan. Keyinchalik bo'g'inli va alifboli yozuvlar paydo bo'lib, ular ma'lum davrlar madaniy va siyosiy talablariga moslashgan. O'zbek tili tarixida bir nechta yozuv tizimlari ishlatilgan. Arab yozuvi islomiy madaniyat bilan bog'liq davrda ishlatilgan. Lotin yozuvi yangi alifbo ilm-fan va texnika rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun joriy etilgan. Kirill yozuvi sovet davrida keng qo'llangan yozuv tizimi. Lotin yozuvi mustaqillikdan keyingi davrda o'zbek tilini global kommunikatsiyaga moslashtirish maqsadida tatbiq etilmoqda. Bu o'zgarishlar nafaqat siyosiy, balki tilning rivojlanishiga, nutq madaniyatiga va o'quv-uslubiy jarayonlarga ham ta'sir qilgan.⁴

Globalizatsiya va texnologik taraqqiyot til va yozuv masalalarini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlar yangi so'z va iboralarni keng tarqatmoqda. Shu bilan birga, yozuvni standartlashtirish, imlo qoidalarini takomillashtirish va milliy tilni rivojlantirish dolzarb masalalardan biridir. O'zbek tilining lotin yozuviga to'liq o'tishi maktablar, OAV va rasmiy hujjatlar orqali amalga oshirilmoqda. Bu jarayon milliy tilni rivojlantirish, yosh avlodni zamonaviy kommunikatsiya vositalari bilan tanishtirish va global miqyosda o'z o'rnini mustahkamlashga xizmat qiladi. Shuningdek, tilni rivojlantirishda ilmiy tadqiqotlar, adabiyotlar va tilshunoslik nazariyasi asosida yondashuv muhimdir. Til va yozuv

masalalarida davlat siyosati, ta'lim tizimi va madaniy merosni saqlashning uyg'unligi katta ahamiyatga ega.⁵

Til va yozuv jamiyatning madaniy va ma'naviy taraqqiyotida markaziy o'rin tutadi. Til millatning o'zligini ifodalaydi, yozuv esa uning tarixiy xotirasini saqlaydi. Shu sababli tilni rivojlantirish, yozuv tizimini takomillashtirish va uni keng qo'llash har bir jamiyatning ustuvor vazifalaridan biridir. O'zbek tilining tarixiy rivojlanishi va hozirgi lotin yozuviga o'tishi tilning saqlanishi, rivojlanishi va global kommunikatsiyaga moslashishining muhim bosqichi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov I. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Abdurahmonov G'., Shukurov Sh. O'zbek tilining tarixiy grammatikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 1973.
3. Hojiyev A. O'zbek tilshunosligi asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 1992.
4. Mahmudov N. O'zbek tili va nutq madaniyati. – Toshkent: Fan, 2013.
5. Nurmonov A. Tilshunoslik nazariyasi. – Toshkent: Sharq, 2008.